

Jaarverslag 2025

Partij voor de Dieren

Statenfractie Fryslân

Colofon

Redactie

Menno Brouwer

Flora van der Erve

Frederique Kosse

© 2026 Friese Statenfractie Partij voor de Dieren

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of welke wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de Friese Statenfractie Partij voor de Dieren.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Activiteiten.....	4
Afscheid Statenlid Menno Brouwer.....	6
Moties, amendementen & vragen	7
Moties & Amendementen	7
Schriftelijke vragen	7
Initiatieven Statenfractie.....	8
Informatiebijeenkomst dierenwelzijn in beleid.....	8
Informatiebijeenkomst groene boa's FUMO.....	9
Demonstraties & acties	10
Demonstraties	10
Acties	11
Menno & Frederik.....	13
Drie congressen.....	14
Successen.....	16
Samenwerking met organisaties.....	18
Social media & contact.....	19

Voorwoord

Waar 2024 het jaar was waarin we de organisatie van onze fractie goed hebben neergezet en we de zaadjes van onze idealen een goede voedingsbodem konden geven, was 2025 het jaar waarin we zijn begonnen met oogsten. Onze voorstellen worden overgenomen, we hebben goed contact met moedige burgers en regionale plus landelijke organisaties en onze posts op social media krijgen maandelijks tienduizenden views.

Het werk van de Statenfractie is intensief. Gelukkig konden we ook in 2025 weer vertrouwen op een sterk team. Menno Brouwer ruilde met Frederique Kosse: Menno werd commissielid en Frederique werd in maart beëdigd als Statenlid. Menno werkt nu wat meer op de achtergrond en hij zet zich verder in voor de Stichting Ondersteuning Friese Statenfractie PvdD. We namen deze zomer afscheid van Daniëlle Hutter en Esther Hermans, maar in het najaar kwamen Anja Dijkstra Klaasse en Flora van der Erve de Statenfractie versterken. Anja is fractiemedewerker en Flora is ons tweede commissielid. De fractie bestaat verder uit fractieondersteuner Marga van den Ham en beleidsadviseur Lyde Bander.

In 2026 zullen we vooral inzetten op het beschermen van natuur en klimaat in ruimtelijke ontwikkelingen. Dat doen we zowel via de Omgevingsvisie en -verordening als via beleid rond leefbaarheid en landbouw. En we willen dat de provincie nu eindelijk integraal beleid ontwikkelt voor dierenwelzijn en biodiversiteit voor alle domeinen: niet alleen voor landbouw en natuur, maar ook bij woningbouw, recreatie en infrastructuur. Ook het al jaren achterblijvende herstel van natuur, de realisatie van nieuwe natuur en structureel geld voor wildopvang zijn belangrijke speerpunten voor 2026.

De Europese Natuurherstelverordening biedt ons de kans om een flinke impuls te geven aan de verbetering van de biodiversiteit en de klimaatdoelen. In de verordening staat dat de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 moet stoppen, dat steden groener moeten worden, dat de landbouw natuurinclusiever moete en dat ecosystemen in de Waddenzee hersteld moeten worden. De tijd om 'nee' te zeggen tegen natuurherstel en biodiversiteit lijkt voorbij. De Statenfractie is dan ook optimistisch over de toekomst en gaat vrolijk voorwaarts.

Frederique Kosse

Fractie voorzitter Statenfractie Partij voor de Dieren Fryslân

Activiteiten

Als Statenfractie doe je veel meer dan alleen stukken lezen, moties schrijven, vragen stellen en vergaderen. Contact met natuur- en dierenorganisaties is even belangrijk; net zoals bijscholing en kennis ophalen tijdens congressen, informerende bijeenkomsten en werkbezoeken. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat burgers en organisaties ons kennen, ons informeren en ons eventueel om ondersteuning kunnen vragen.

Het afgelopen jaar hebben we ons netwerk in Fryslân en Nederland verder uitgebreid. We werken bijvoorbeeld structureel samen met de Waddenvereniging, Avalon, de Vogelbescherming, de Dierenbescherming, de kwartiermakers Bioregio, het Werelderfgoedcentrum Waddenzee, de Fûgelhelling, Dier & Recht, Kat in Nood en Stichting Wildopvang. Samen sta je namelijk altijd sterker. Verder zijn we regelmatig te vinden in Brussel en kun je ons vinden bij demonstraties over onderwerpen die ons aan het hart gaan. Omdat informatie over werkbezoeken, congressen en vergaderingen ook te vinden is op onze website en social media, geven we hieronder een beknopt overzicht van onze activiteiten in 2025.

Overzicht

Brussel/EP
3x

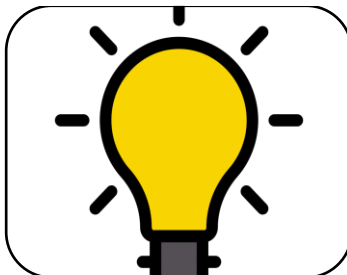
Bijscholing PvdD
2x

Initiatieven/demo's
10x

Presidium
10 x

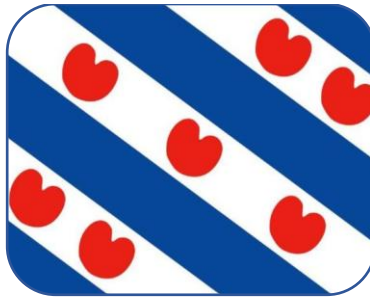
Expertmeetings
3x

Symposia / congressen
4x

Provinciale Staten
12x

Steatekmittee Frysk
4x

Raad van State
3x

Steatemark
6x

Commissievergadering
12x

Woordvoerdersoverleg
5x

Platform Europa
3x

Informerende bijeenkomsten
12x

Werkbezoeken
39x

Overleg Statenfracties PvdD
6x

Auditcommissie
6x

Retraite
1x

Afscheid Statenlid Menno Brouwer

Na ruim vier jaar Statenlid geweest te zijn, heeft Menno Brouwer geruild met Frederique Kosse. Menno is nu commissielid en Frederique Statenlid. Tijdens de Statenvergadering van 28 maart was het afscheid. Commissaris van de Koning Arno Brok sprak uit dat Menno Brouwer de idealen van PvdD consistent en authentiek voor het voetlicht heeft gebracht. Menno hield zelf ook een toespraak en nam daarbij de gelegenheid om uitgebreid in te gaan op de idealen van Partij voor de Dieren voor Fryslân. Het adagium van Menno is 'het moet groener, diervriendelijker en socialer!' Menno werkt nu wat meer op de achtergrond en zet zich als penningmeester in voor de Stichting Ondersteuning Friese Statenfractie PvdD.

Deel afscheidsspeech Menno Brouwer

Partij voor de Dieren zal blijven pleiten voor een transitie naar een gezonde en rechtvaardige landbouw. Ons uitgangspunt is een houdbaar en toekomstbestendig voedselsysteem: wij willen schoon water, een gezonde bodem, herstel van de biodiversiteit en een dierwaardig bestaan voor landbouwdieren.

Wij willen een eerlijke boterham voor boeren, wij willen duurzame landbouw, wij willen korte ketens: d.w.z. voedsel uit de regio op het bord van de burger en geen eindeloos gesleep met landbouwproducten. Onze boodschap is en blijft dan ook helder en onomwonden naar de toekomst toe: het moet groener, diervriendelijker en socialer.

Moties, amendementen & vragen

Moties & Amendementen

Tijdens een Statenvergadering kunnen Statenleden moties en amendementen indienen. Een motie is een oproep aan Gedeputeerde Staten om ergens mee aan de slag te gaan. Stemt meer dan de helft van de Statenleden voor de motie? Dan is de motie aangenomen.

Met een amendement kan een Statenlid voorstellen om het plan, voorstel of besluit waarover de Staten mogen beslissen, aan te passen. Als een meerderheid van de Staten het amendement steunt, wordt de tekst van het plan, voorstel of besluit aangepast. Daarna stemmen de Staten over het gehele plan, voorstel of besluit.

Tijdens de Statenvergaderingen in 2025 hebben we in totaal 44 moties en amendementen (mee) ingediend. Hiervan is 38 procent aangenomen. Op enkele andere voorstellen zijn concrete toezeggingen gedaan.

Onze (mee) ingediende moties en amendementen hadden hoofdzakelijk betrekking op landbouwtransitie, wildbeheer, dierwaardige veehouderij, natuurherstel, biodiversiteit, bescherming van de Waddenzee en energietransitie. Daarnaast hebben wij ons ingezet voor het terugdringen van bezuinigingen op cultuur, behoud van de Friese Bloeiweken, beleid rond gezond voedsel, beleid openbaar vervoer en groene kaders voor de Omgevingsvisie. Al met al mooie resultaten voor natuur, voor dieren en voor onze partij.

De moties en amendementen kun je vinden op onze website: [PvdD Fryslân](#)

Schriftelijke vragen

Schriftelijke vragen zijn vragen die een Statenlid officieel indient bij het College. Het College is verplicht deze vragen binnen een vastgestelde termijn schriftelijk te beantwoorden, meestal binnen enkele weken.

Met schriftelijke vragen kunnen Statenleden informatie opvragen, verduidelijking krijgen over beleid of het handelen van het College kritisch toetsen. De vragen en antwoorden worden openbaar gemaakt, zodat inwoners kunnen zien hoe Statenleden het College controleren.

In 2025 hebben we schriftelijke vragen gesteld over:

- Roofvogels, zie [website PvdD Fryslân](#)
- Ganzenbeleid, zie [website PvdD Fryslân](#)
- Beheerplan ree, zie [website PvdD Fryslân](#)
- Toezicht & handhaving in natuurgebieden, zie [website PvdD Fryslân](#)
- Toekomstbestendige landbouw, zie [website PvdD Fryslân](#)
- Bescherming wolven, zie [website PvdD Fryslân](#)
- Damhertenpopulatie, zie [website PvdD Fryslân](#)

Initiatieven Statenfractie

Informatiebijeenkomst dierenwelzijn in beleid

Iedereen wil dat dieren een goed leven hebben. We begrijpen steeds beter dat dieren een eigen waarde, een eigen karakter, gevoelsleven en identiteit hebben. We ontdekken steeds meer wat dieren nodig hebben. Maar wat we willen, begrijpen van en leren over dieren moet nog wel vertaald worden in beleid. Daarom organiseerde de Statenfractie 17 januari samen met SP en GrienLinks een bijeenkomst over dierenwelzijn in beleid in het Provinciehuis in Leeuwarden.

Professor Bas Rodenburg van Universiteit Utrecht vertelde over onderzoek naar dierenwelzijn en de zes leidende principes voor dierwaardige veehouderij. Xandra Asselbergs van Stichting Wildopvang vertelde over de opvang van gewonde wilde dieren door organisaties die zijn

aangesloten bij de stichting. Geert Laugs, directeur van Compassion in World Farming, gaf uitleg over nieuwe Europese regelgeving rond dierenwelzijn. Romke Zwier van de Fûgelhelling vertelde over wildopvang bij vogelgriep, botulisme en olierampen. Annebrecht van Oven van de Dierenbescherming ging in op het belang van samenwerking, kennisdeling en beleid rond dierenwelzijn in de noordelijke provincies. Rixt Jellesma van Kat in Nood vertelde over de opvang van katten, herplaatsing van katten en het terugdringen van het kattenoverschot, oftewel de TNRC-methode.

Conclusie? Dierenwelzijn in beleid is mogelijk, noodzakelijk en onvermijdelijk. De Statenfractie wil dierenwelzijn als vast onderdeel van nieuw beleid en een gedeputeerde met dierenwelzijn in zijn/haar/diens portefeuille. In ieder geval om mee te beginnen! En daarom benoemen wij in iedere Statenvergadering het belang van dierenwelzijn. Want zonder dieren gaat het niet.

Informatiebijeenkomst groene boa's FUMO

Op uitnodiging van de Statenfractie gaven groene boa's van de FUMO (Friese Omgevingsdienst) in het Provinciehuis een presentatie over hun werk. Groene Boa's houden zich onder andere bezig met toezicht en handhaving, waarbij ze in Natura 2000-gebieden controleren op wadlopen, jacht, stroperij en wildlife crime, soortenbescherming (bijvoorbeeld weidevogels) en meldingen van burgers. Het hele team bestaat uit slechts 6 personen, die samen verantwoordelijk zijn voor alle Friese Natura 2000-gebieden, waaronder het IJsselmeer en de Waddenzee mét de eilanden.

Uit de presentatie werd duidelijk waar groene BOA's allemaal mee te maken krijgen: vernieling van vogelnesten, vergiftiging van dieren, boomkap zonder vergunning, vissen op beschermde soorten, stelen van eieren, vernielen van dassenburcht, wrede vallen, klemmen en fuiken, illegale jacht, baasjes die telkens weer hun hond laten loslopen in beschermd gebied en verbale en fysieke agressie door wetsovertreders. De foto's waren gruwelijk. Helaas zijn in Fryslân nog steeds veel dierenbeulen actief.

De Statenfractie zet zich in voor méér groene BOA's en méér middelen voor toezicht en handhaving. Natuur en dieren zijn wettelijk beschermd, maar dit moet dan wel echt iets betekenen. Als je niet zorgt voor voldoende toezicht en handhaving, hol je wetgeving uit. En dus onze samenleving.

Demonstraties & acties

Partij voor de Dieren is een politieke partij, maar actievoeren en deelnemen aan demonstraties zit ook in ons DNA. In 2025 was de Statenfractie bij demonstraties in heel Nederland en voerden wij actie voor de Waddenzee. Wij willen onze politieke standpunten namelijk niet alleen uitdragen in het Provinciehuis, maar ook daarbuiten.

Demonstraties

Op 11 april waren we bij PesticideVrij-Dag, de demonstratie tegen landbouwgif in Den Haag. Duizenden mensen liepen mee! Waarom? Omdat landbouwgif slecht is voor de gezondheid van mens, dier en natuur.

Op 24 mei liepen we in Assen mee met de door Extinction Rebellion georganiseerde protestmars tegen landbouwgif. Samen met andere PvdD-leden uit Fryslân, PvdD Groningen, Overijssel en Drenthe en onze jongeren van PINK! Landbouwgif? Hier kunnen én moeten we mee stoppen.

Op 15 juni trokken wij een rode lijn. Dit deden wij, omdat de genocide doorgaat, het kabinet niks doet, niks doen geen optie is en ons hart ons dit ingeeft. En we waren niet alleen: duizenden mensen liepen mee.

Op 5 juli liepen wij mee met de vrolijke en feestelijke Pride Parade in Leeuwarden. Dat de regenbooggemeenschap er ook mag zijn, staat niet ter discussie. Mensen die discrimineren, zijn het probleem en de Statenfractie vindt dat je hiertegen actief moet optreden. Pride yes, maar prejudice no!

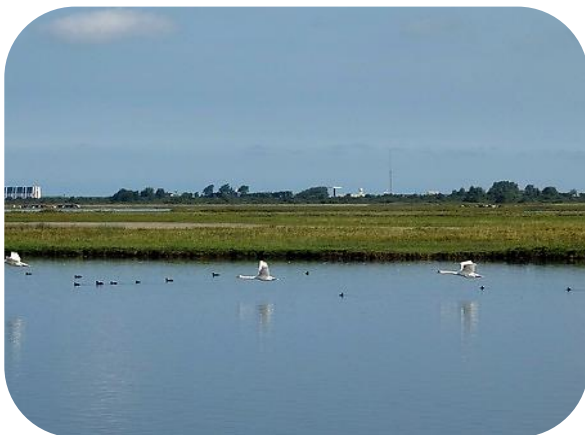
Op 6 september demonstreerden de PvdD Statenfracties van Groningen en Fryslân in Holwert samen met honderden mensen uit heel Nederland tegen gasboringen in de Waddenzee. Waarom? Omdat wij ons zorgen maken over de toekomst van de Waddenzee. Die is van ons allemaal, ook van toekomstige generaties. Gelukkig gaan de gasboringen bij Ternaard niet door.

Op 26 oktober waren wij natuurlijk ook bij de klimaatmars in Den Haag. Mooi dat zoveel mensen duidelijk maakten hoe belangrijk klimaat is. In één Nederlandse gemeente zijn de gevolgen van klimaatverandering nu al te zien: Bonaire. Daar sterft ieder jaar meer koraal af. Niet voor niets spande Greenpeace een rechtszaak aan tegen de Nederlandse Staat. En die hebben ze gewonnen.

Acties

Het kabinet wil een kabel aanleggen onder Schiermonnikoog. Dit zal grote gevolgen hebben voor het eiland, zijn bewoners en de Waddenzee. Het eiland en zijn omliggende zee zijn namelijk van onschatbare waarde voor de vele vogels die dit als broed- en foerageergebied gebruiken. De Waddenzee, waarin Schiermonnikoog zich bevindt, is UNESCO Werelderfgoed en staat bekend om zijn kwetsbare ecosystemen. In januari heeft de Statenfractie zich daarom samen met groene Statenfracties uit Groningen en Noord-Holland ingezet om dit besluit tegen te houden. We schreven brieven naar het ministerie en Tweede Kamerfracties, we schreven een opiniestuk en publiceerden een manifest. En we riep leden van Partij voor de Dieren op om ook brieven te sturen. Tot nu toe konden we dit besluit niet tegenhouden, maar dit betekent niet dat wij er ons erbij neerleggen. Wordt vervolgd.

In mei kwam het kabinet met de boodschap te stoppen met bijna alle subsidies voor Nationale Parken. Als dit doorgaat, hebben Nationale Parken vanaf 2026 geen geld meer voor educatie. Vanaf 2027 is er geen geld meer voor natuurherstel, verbeteren van de biodiversiteit en het verlagen van recreatiedruk. Fryslân heeft vier Nationale Parken: Alde Feanen, Drents-Friese Wold, Schiermonnikoog en Lauwersmeer. Daarom stuurden wij samen met 54 andere Statenfracties een brief naar het ministerie van LNVN om protest aan te tekenen. En wij zijn blij met het resultaat: de bezuinigingen zijn teruggedraaid.

Menno & Frederik

Eind januari adopteerde de Statenfractie Menno, een kleine grijze zeehond gevonden op het strand van Terschelling. Na veel goede zorg en nog veel meer kilo's vis, was het op 3 maart dan eindelijk zover: Menno is vrijgelaten en weer thuis in de Waddenzee. Menno Brouwer en Frederique Kosse waren erbij en het was geweldig om mee te maken.

In december adopteerde de Statenfractie Frederik, een niet te herplaatsen prachtige rode kater die zijn mandje heeft gevonden bij Kat in Nood in Drachtstercompagnie. Sommige zwerfkatten kun je plaatsen bij een zorgzaam baasje. Voor katten die heel veel hebben meegemaakt, is dit helaas niet mogelijk. Bij Kat in Nood leven ze in kleine groepen in een eigen verblijf. Ieder verblijf heeft een huiskamer en een ruime buitenren met genoeg ruimte om te zonnen, te rennen en met elkaar te spelen.

Dit kost natuurlijk geld en daarom heeft de Statenfractie Frederik op afstand geadopteerd. Kat in Nood heeft ons laten weten dat het goed gaat met Frederik. Frederik blij; wij blij.

Drie congressen

Op 3 maart was de Statenfractie in Driebergen bij een congres van de Stichting Rechten van de Natuur. Wij willen namelijk dat de Waddenzee rechten krijgt. Dan zit de Waddenzee ook aan tafel, krijgt de Waddenzee een stem en gaan economische belangen niet meer automatisch voor. In de praktijk betekent dit dat een voogd of vertegenwoordiger namens de Waddenzee naar de rechter kan stappen wanneer een vervuilend bedrijf een vergunning krijgt of een minister besluit om gasboringen toe te staan.

In 24 landen zijn de rechten van rivieren, bossen, meren, dieren en zelfs gletsjers en watervallen al officieel erkend. Dus zo'n gek idee is dit niet. Wij bezochten het congres samen met de Statenfractie PvdD Groningen om inspiratie op te doen. Jessica den Outer en haar team gaven nuttige tips & tricks en in workshops kregen we handvatten om zelf in actie te komen. Het was een mooi en positief congres. Inmiddels maken we gebruik van de handleiding die is opgesteld door Stichting Rechten van de Natuur.

Op 3 juni waren we in Lunteren bij het internationale congres Wolves Across Borders om van onderzoekers uit de hele wereld meer te weten te komen over wolven, mens-wolfconflicten, uitdagingen en oplossingen.

Uit de gepresenteerde onderzoeken blijkt dat mens-wolfconflicten niet worden veroorzaakt door te veel wolven, maar door versnippering van natuurgebieden, onvoldoende wilde prooidieren (door de jacht) en heel veel onbeschermde landbouwdieren (85-97%). Dit blijkt onder meer uit cijfers uit 2023 over uitgekeerde vergoedingen voor schade aan landbouwdieren. In Drenthe en Fryslân leven slechts twee roedels, maar er leeft ook weinig wild: de uitgekeerde vergoeding voor schade bedraagt €236.000. In Gelderland leven maar liefst zeven roedels, maar er is ook veel wild. De uitgekeerde vergoeding voor schade bedraagt €60.000. De opgedane kennis nemen we mee voor het nieuwe beleid rond wildbeheer en de nieuwe omgevingsvisie.

Het Caring Congres in Wageningen bezochten we op 8 november. De titel 'De toekomst ligt op tafel' raakt meteen de kern: telkens als je eet, maak je een keuze. Voor jezelf, voor anderen (mens & dier), voor de planeet en voor generaties na ons. Het was inspirerend om mee te maken hoe professionals vanuit verschillende beroepsgroepen samenwerken om een voedselsysteem te realiseren dat goed is voor mens, dier en planeet.

De overkoepelende term Caring Movement laat zien hoe breed de Caring-beweging inmiddels is: er zijn Caring Vets, Caring Farmers, Caring Doctors, Caring Teachers en Caring Dietitians. De verandering van onderop waar Jan Rotmans het over heeft, is allang begonnen. De nieuwste loot van Caring Movement is Caring Chefs; de chefs willen het grote publiek laten zien, ruiken en proeven dat de voedseltransitie niet alleen duurzaam, maar vooral ook heel lekker is.

- Imke de Boer liet zien hoe het begrip 'voedselzekerheid' door politici vaak wordt ingezet om de bestaande landbouwindustrie te verdedigen, terwijl juist dit failliete landbouwsysteem mede de oorzaak is van klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en ongelooflijk veel dierenleed;
- Roanne van Voorst hield een pleidooi om met elkaar in gesprek te blijven, om te zoeken naar wat ons verbindt en vandaaruit naar oplossingen toe te werken;
- Roos Vonk en Marielle Stel maakten duidelijk welke rol ego en empathie spelen bij gedragsverandering en hoe onze kennis vaak haaks staat op hoe we handelen;
- De sessie Planetary Health Diet liet de kracht zien van een hoofdzakelijk plantaardig eetpatroon (minstens 80%). Dit dieet is gezond voor mensen en onze planeet en biedt plaats voor een dierwaardige veehouderij.

Successen

Terugdringen NOX in Havenvisie

Vorzorgsbeginsel in Omgevingsvisie

Prioritaire ladder in Omgevingsvisie

Bioregio in Fryslân

Gezond voedsel onderdeel leefbaarheid

Vervuiler betaalt in Omgevingsvisie

Geen gaswinning bij Ternaard

Samenwerking met organisaties

De Statenfractie werkt nauw samen met de hieronder weergegeven organisaties. We delen informatie, we vragen en geven advies en houden elkaar op de hoogte van de laatste ontwikkelingen op het gebied van dierenwelzijn, natuur, voedsel- en landbouwtransitie en milieu.

Social media & contact

Wil je weten wat de Statenfractie doet in Provinciale Staten, tijdens werkbezoeken, congressen en studiedagen?

Lees dan onze berichten op:

[Partij voor de Dieren Provincie Fryslân: bedrijfspaginabeheerder | LinkedIn](#)

[Partij voor de Dieren Statenfractie Fryslân \(@pvddstatenfractiefryslan\) • Instagram-foto's en -video's](#)

[PvdD Fryslân \(@pvddfryslan.bsky.social\) — Bluesky](#)

[Homepage | Partij voor de Dieren](#)

Wil je kennismaken met de Statenfractie, een vraag voorleggen of fractieondersteuner worden? Mail ons en maak een afspraak!

partijvoordedieren@fryslan.frl

Statenfractie PvdD Fryslân?

Haas in de marathon!

